

CHAPOUTOT, J. *Zákon krve (Myslet a jednat jako nacista)*.

Praha: Rybka Publishers, 2021, 534 s.

Nacistické právo v novém kontextu

V nakladatelství Rybka Publishers vyšla kniha, která má sice slovo „zákon“ přímo ve svém názvu, přesto by v ní asi jen málokdo hledal právněhistorickou publikaci. Avšak právě o toto zaměření díla se primárně jedná. Tedy nikoliv jen, ale především.

Jde totiž hlavně o pokus zasadit právo do kontextu nacistického myšlení, a to navíc způsobem, který je (a to i díky svému rozsahu a hloubce zpracování) nepochybně novátorský. Východiskem francouzského historika Johanna Chapoutota (odborníka na totalitní a autoritativní evropské režimy 20. století) totiž není, jako je tomu obvykle, nacistický stát a jeho struktury moci od roku 1933, nýbrž právě samotné nacistické myšlení zasazené do kontextu jeho vývoje a postupného formování.

Právě v něm se pak odráží i náhled na právo, které má především sloužit jako naprosto povolný nástroj režimu, jehož děsivě narůstající radikalitu také samo ve svých ustanoveních, a především pak ve svém pojetí zrcadlí. Chapoutotova kniha je přitom rozdělena do tří částí, jež podle něj klíčovým způsobem naznačují to, co je obsaženo v jejím podtitulu – „Myslet a jednat jako nacista“. Vždy je však – jak již řečeno – při jeho líčení rozhodujícím faktorem právě právo, což možná může znít na prvý poslech poněkud překvapivě (uvážíme-li, jak nepřátelský poměr k němu špičky nacistického režimu a zejména Hitler sám měly), přesto má francouzský historik nepochybně dobré důvody – jak v celém textu knihy dokazuje –, aby si tento svůj přístup ke zpracování látky obhájil.

Osou všech tří částí je přitom nepochybně nacistický, výhradně rasově podmíněný, přístup k novému celostnímu vidění světa, z něhož vše další v této zvrácené a do nejkrutějších důsledků přiváděné logice už jen vyplývá. V první části nazvané přízvučně „Pložit“ se tak autor zabývá tím, co nacisté považovali za základ jimi nově nastaveného řádu světa, tedy vytvoření rasově čistého germánsko-nordického národa na území tímto ovládaném.

A takto se je tedy třeba i vrátit do minulosti a odstranit usazeniny, aby se „na světlo dostaly drahocenné poklady německého právního myšlení a německé právní praxe“, které přispějí k obnově skutečné harmonie „mezi světovým názorem německého lidu a zákony života“ (s. 43). Staří Germáni podle nacistů sice neměli dnešní formální „svazující zákony“, zato však právo, v němž samotná příroda byla povýšena na „normativní instanci“. Právo je tedy vlastně „realita života“, a má-li se po staletích úpadku obrodit „autenticita rasy“, je jednoduše nutné, aby bylo především důsledně odmítnuto „židovsko-křesťanské pojmání práva“, jež nordickou rasu záměrně zásadně oslabovalo.

Rebelie německého národa, založeného na čistotě rasy, v logice své vzpoury jak proti liberalismu, tak i marxismu, musí nakonec vést i k odmítnutí „univerzalistického římského práva“, jež je samo zejména ve své pozdější fázi jen projevem „degenerované biologie“. Chapoutot obsáhle cituje argumenty nacistických právníků proti římskému právu, v nichž se to jen hemží výpady vůči jeho „formálnímu a umělému světu“ vytvářejícímu „umrtvující svěřací kazajku psaných, rigidních a mrtvých paragrafů“ obhajovaných „dekadentní právní vědou“. Jak autor nepochybně správně podotýká, jednalo se vlastně o nesmírný paradox, kdy právníci v nacistickém Německu ve snaze zajistit si „ideologickou čistotu“ s někdy možná předstíraným, ale spíše upřímným nadšením zavrhovali právě to, co představovalo jádro jejich nesnadno nabytého specifického právního vzdělání – tedy římské právo a latinské právníké výrazy. A to vše ve jménu rasistické pseudovědy, jež měla nyní právo plně ovládat (s. 102–109).

Je pak jen přirozené, že napadán je i celý pozitivisticky orientovaný koncept právního státu, kterým se dynamika nacistického hnutí nehodlala nechat v žádném případě svazovat či omezovat. Pro nacistické právníky je totiž „právo věčnou morální veličinou, jež stojí nad státní mocí. Stát právo netvoří, jen je formuluje“ (s. 125).

V dalších kapitolách nazvaných „Renesance německého práva“ (s. 138–144) a „Úkol soudce: pomáhat právu k životu“ (s. 145–151) je podstata tohoto návratu k „právu krve a půdy“ propojena i s další obecně pro nacismus příznačnou snahou o rozvolnění vazby soudce na zákon, kterou se původní právo z dob císařství a Výmarské republiky i bez zásahu legislativy přizpůsobovalo potřebám nových mocipánů. Je konečně jen příznačné, že část knihy s názvem „Plodit“ je uzavřena výkladem o právní úpravě sterilizace v zájmu zajištění zdravého a rasově odpovídajícího potomstva pro nacistický stát.

V druhé části knihy s názvem „Bojovat“ je z právního hlediska nejzajímavější ta pasáž, v níž se Chapoutot věnuje právní úpravě boje s „vnitřním nepřítelem“. V centru jeho pozornosti se logicky ocitá zejména trestní právo (viz i kapitola nazvaná „Trestní právo jako prostředek boje“ – s. 232–236), jakož i problematika „zvláštních soudů“ (kapitola s příznačným názvem „Obrněné divize práva“ – s. 237–241) a fungování tehdejší německé policie. Autor přesvědčivě dokládá, jak destrukce základních principů právního státu učinila z nacistického Německa státní útvar, kde právní jistota jednotlivce ve srovnání s „oprávněným zájmem národního společenství“ naprosto nic neznamena, a konkrétně v trestním právu se promítla do existence „ochranné vazby“ a „preventivní vazby“, jež umožňovaly časově neomezené zadržování zatčeného bez jakéhokoliv soudního přezkumu takového jednání. Ve výsledku to je čirá policejní svévole, která může rozhodnout o osudu jednotlivce jeho uvržením do koncentračního tábora.

Jestliže se tedy prvá část knihy zabývá z právního hlediska hledáním původního nezkaženého německého práva v opozici k právu římskému a druhá část právem trestním, koncentruje se konečně v závěrečné třetí části nazvané „Vládnout“ autorova pozornost na nacistické pojmání práva mezinárodního. Přesvědčivě tak dokládá, kterak se toto právo ocitá pod soustředěnou palbou ze strany německých „znalců“ této problematiky, kteří jeho tehdejšímu nastavení vytýkají zejména snahu o podvracení „domácích právních řádů“ a plně schvalují použití síly při řešení mezinárodních konfliktů (viz i kapitola s názvem „Umělé konstrukce: absurdnosti mezinárodního práva“ – s. 339–348).

Jako doprovodný motiv se přitom celou knihou vine i otázka naprostého selhání právního stavu v nacistickém Německu, kdy i jeho nejlepší představitelé (viz i v práci často

citovaný Carl Schmitt) se často dobrovolně a v nehraném přesvědčení připojili k tomuto naprostému právnímu úpadku a barbarství. Jak jsem již v úvodu naznačil, kniha je zejména cenná svým celkovým zasazením nacistického práva do souhrnného kontextu primárně na rasové nadřazenosti nordické rasy vystavěné ideologie (vedle primární orientace na právo jsou zde dále odpovídajícím způsobem pojednány i otázky dobové filozofie, etiky či medicíny). A jako taková je i varováním: připustíme-li do práva „zásadní ideologické nastavení“, následná neúprosná logika vyvozovaných důsledků promění právní řád nevyhnutelně v čirý moci sloužící konstrukt (navíc i legitimující její příslovečně „do nebe volající zločiny“), jenž už si takovéto označení vlastně vůbec nezaslouží.

Radim Seltenreich

doi: 10.14712/2464689X.2022.12